

se mohl co nejdříve okruh věřitelů dozvědět o zahájení upadkového řízení, může správce podstaty žádat, aby podstaty obsah rozhodnutí o zahájení upadkového řízení a popřípadě rozhodnutí o jeho jmenování či ustanovení byly zveřejněny v kterémkoliv jiném členském státě podle pravidel pro zveřejňování v tomto státě. V případě ČR se bude příkladně jednat o zveřejnění v Obchodním věstníku. Náklady na toto zveřejnění se považují za náklady vzniklé v průběhu řízení.²⁷

Správce podstaty v hlavním nebo vedlejším řízení je oprávněn účastnit se jiných řízení podobně jako věřitel, zejména účastnit se schůze věřitelů.

5. Konkursní věřitelé

Každý věřitel, který má samozřejmě bydliště, místo, sídlo podnikání či obvyklé bydliště v ES, by měl mít právo přihlásit své pohledávky v kterémkoliv z upadkových řízení, která v ES probíhají.²⁸ Nařízení se, co se týká postavení, práv a povinností věřitelů, omezuje pouze na strohé konstatování, že *kterýkoliv věřitel může přiblížit svou pohledávku v hlavním nebo vedlejším řízení*. Součt. (popř. jmenovaný) správce podstaty má povinnost neproděně informovat známé věřitele, kteří mají obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiných členských státech, a to prostřednictvím individuálního oznámení, které obsahuje zejména lhůty, sankce za nedotržení těchto lhůt, subjekt a organ, u kterého se přihlašují pohledávky, a jiná stanovená opatření. Tato informace se poskytuje v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. Pro tyto účely byl vypracován formulář se záhlavím „Výzva k přihlášení pohledávky. Zavazné lhůty“ ve všech úředních jazycích organů ES/EU.²⁹

Nařízením dále v obecné rovině stanoví závazný obsah přihlášky. Tato musí obsahovat kopie podkladů, pokud existují, a dále sdělení o povaze pohledávky, den jejího vzniku a její výši, jakož i to, zda ji věřitel přihlašuje přednostně, zda je zajištěna věcným právem nebo zda se uplatňuje s ohledem na pohledávku výhrada vlastnictví, a na který majetek se vztahuje záruka, již se věřitel dovolává. Zbývá práva a povinnosti nařízení ponechává na právní úpravě členského státu (*lex concursus*).

Každý věřitel, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě než státě, který zahájil upadkové řízení, může svou pohledávku přihlásit v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků tohoto jiného státu. V tomto případě však musí formulář obsahovat alespoň záhlaví „Přihlášené pohledávky“³⁰ v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. Věřitel může být požádán, aby opat-

řil překlad přihlášky do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků státu, který řízení zahájil.

V. Závěr

Nařízením se z důvodů značných odlišností v oblasti hmotného práva nepokouší zavádět upadkové řízení s obecnou působností na celém území ES. To by nebylo ani dost dobře možné pro značné rozdíly úpravy nejen různých typů upadkového či vyrovnacího řízení v členských státech, ale i např. pro značné rozdíly v úpravě zajištění závazků. Navíc přednostní práva, která mají někteří věřitelé³¹ v průběhu upadkového řízení, jsou v členských státech v některých případech značně odlišná. Tuto skutečnost bere nařízení v potaz tím, že stanoví zvláštní pravidla pro rozhodné právo v případě zvláště závazných práv a právních vztahů.³²

Pro jasnější definici působnosti nařízení jsou v příloze A uvedeny typy upadkových řízení, na které se nařízení vztahuje.³³

Princip univerzality, spočívající v uznání zahraničních účinků upadkového řízení, je do jisté míry oslaben modifikovanými projevy principu teritoriality. Nařízením se tedy týká nejen upadkových řízení, ale také různých typů vyrovnacích řízení.

Nařízením počítá s reorganizací (sanací) dlužníka,³⁴ což v současné době české konkursní právo neumožňuje. Tento trend je však vtělen do nového insolvenčního zákona, který nabývá účinnosti 1. 7. 2007.

Zahájením upadkového řízení, resp. v okamžiku, kdy nastanou jeho účinky, se dlužník nestává upadcem, jako je tomu v případě úpravy v českém zákonu o konkursu a vyrovnání, ale na komunitární úrovni se tento upadec stále nazývá dlužníkem. Nařízením se postavením upadce, dlužníka vůbec nezabývá a nechává tuto záležitost plně na právo členského státu.

27) Podle § 31 odst. 2 KV se jedná o pohledávky za podstatou.

28) Točt. by mělo platit pro věřitele, jež správcem danc nebo organem sociálního zabezpečení.

29) Např.: „Intitulation to lodge a claim. Time limits to be observed“. „Anforderung zur Anmeldung einer Forderung. Einlage Fristen, bezeichnen“.

30) Např.: „Judgement of claim“. „Anmeldung einer Forderung“.

31) V ČR např. oddělení věřitel (§ 28 KV) nebo pracovní nároky (§ 31 odst. 3 KV).

32) Např. věcná práva nebo pracovní vztahy.

33) Např. v případě SRN se jedná o tato řízení: „das Konkursverfahren, das gerichtliche Vergleichsverfahren, das Gesamtschuldnerkonkursverfahren, das Insolvenzverfahren“; Právo A je svým obsahem v podstatě závazné.

34) „ukončení upadkového řízení bez likvidace zachráněným plněním, vyrovnáním nebo srovnatelnými opatřeními... V případě použití českého právního řádu jako *lex concursus* připadá v úvahu pouze vyrovnání, popř. nucené vyrovnání“.

DISKUSE

Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu

JUDr. Jaroslav Mádr, Jiřihava*

I. Úvodem

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), je předpisem, který od sa-

mého počátku vyvolával značné výkladové problémy, projevující se i v prvotní velké rozdílnosti rozhodovací praxe. Ta se postupem času, za společného úsilí soudců prvního i druhého stupně i Exekutorské komory, sjednocovala, především exekučními soudci soudů prvního stupně byl vypracován kvalitní a obsáhlý komentář

* Autor je soudcem Okresního soudu v Jiřihavě.

exekučního řádu.¹ V řadě otázek však ani po několika letech jednoty dosaženo nebylo. Za této situace bylo pod sp. zn. Cjpn 200/2005 Nejvyšším soudem ČR vydáno stanovisko k výkladu exekučního řádu. Přestože návrh stanoviska byl koncem loňského roku předložen k připomímkám, dozrála definitivní podoba stanoviska změn oproti návrhu prakticky pouze v těch částech, kde v návrhu bylo představeno více uvažovaných variant. Ostatní části zůstaly prakticky beze změn, jako by k návrhu žádné připomínky ani nebyly. Rad bych proto zmínil ty ze závěrů stanoviska, které považuji sám za problematické či se kterými zásadně nesouhlasím. Budou uvedeny vždy kurzívou na začátku jednotlivých kapitol.

II. Obecně

Stanovisko jako celek na mne působí dojmem, že při jeho zpracování nebyla plně respektována obecná výkladová východiska, vymezená v části I. K. těm východiskům, která tam byla formulována, nemám v podstatě výhrad. Domnívám se však, že je zbytečně akcentována potřeba jednotnosti exekučního řádu a občanského soudního řádu a že při vlastním výkladu některých ustanovení zákona se potřeba jednotnosti (a kontinuity s výkladovými postuláty, dosaženými dříve při výkladu části občanského soudního řádu, která upravuje soudní výkon rozhodnutí) stala základním východiskem, a to i v rozporu s pouze subsidiární povahou občanského soudního řádu ve vztahu k exekučnímu řádu, v rozporu s proklamovanou potřebou přihlížet k těm zvláštnostem úpravy exekučního řízení, jež jsou odůvodněny jeho podstatou a účelem.

V této souvislosti pak mám za nešťastnou argumentaci ustanovením § 2 písm. a) zákona č. 119/2001 Sb. Toto ustanovení považuji za legislativně ne příliš zdařilé – *exekuce podle exekučního řádu je zvláštním a samostatným způsobem nuceného vymožení exekučním titulem přiznané pohledávky, nikoliv „výkonem rozhodnutí, prováděným exekutorem podle zvláštního předpisu“*. Jsem přesvědčen, že úpravu obsaženou v občanském soudním řádu lze používat výlučně subsidiárně, tedy tam, kde exekuční řád nestanoví jinak, a současně nikoliv tam, kde by se postup dle úpravy v občanském soudním řádu přičil principům, na kterých je exekuční řízení vystavěno.

III. K části IV.

Soudní exekutor není oprávněn zrušit exekuční příkaz, takové zrušení je neúčinné.

Závěr vyslovený v části IV stanoviska považuji za velmi nešťastný. Být připouštím, že proti argumentům, na kterých je vystaven, lze argumentovat pouze velmi obtížně, a to především účelem exekučního zákona (tedy nepřítlač předsvědčivě).

Je však skutečností, že praxe se do současné doby vyvinula zcela opačně. Podporu pro dosavadní postup by snad bylo možno hledat i v argumentaci, že náleželi dle § 47 odst. 1 exekučního řádu (ER) volba způsobu exekuce exekutorovi, nemělo by mu být ani bráněno, aby exekuční příkaz zrušil za situace, kdy některý ze zvolených způsobů shledá nadále nepotřebným. Obdobu lze nalézt i ve výkonu rozhodnutí, a to v rozhodnutí o vyložení věci ze soupisu vydaného přímo ve výkonávacím řízení, není-li důvodnost požadavku na vyložení sporná (tedy bez nutnosti samostatného rozhodnutí v ex-

ekučním řízení). Takto bývá běžně postupováno, aniž by uvedená možnost byla zákonem výslovně upravena.

Nemožnost zrušení exekučního příkazu exekutorem a nutnost rozhodování soudem o částečném zastavení exekuce v každém takovém případě by znamenaly popření základního smyslu exekučního řízení – přenesení provedení exekuce na exekutory, a tím vymáhání řízení urychlit a současně odlehčit přeuzeným a těžkopádným soudům. Ve svém důsledku může prosazení závěru ve stanovisku přinést především prodloužení exekučních řízení a rovněž jeho negativních dopadů na povinné i tam, kde to již s ohledem na průběh exekučního řízení nebude nezbytně nutné. Lze očekávat, že exekutoři zejména z počátku vždy bezprostředně po zjištění nadbytečnosti určitého exekučního příkazu by nepodávali návrh soudu na zastavení exekuce v části, která je prováděna inkovintou exekučním příkazem, a majetek povinných by tak byl blokován ve větším rozsahu, než by bylo nutné. I pokud by stanovisko bylo v této části plně akceptováno a návrhy na zastavení exekuce promptně podávány, doba, po kterou by již „nepotřebné“ exekuční příkazy majetek blokovaly, by se oproti současnému stavu výrazně prodloužila, navíc by se opětovně zvýšilo zatížení soudů.

IV. K části XI.

Odvolační proti usnesení o nařízení exekuce nelze účinně podat u exekutora.

Za situace, kdy se úkony exekutora považují za úkony soudu, se mi rovněž nezdá nejšťastnější, aby odvolání proti usnesení o nařízení exekuce nemohlo být účinné podáno případně i u pověřeného exekutora (který je s povinným v kontaktu, na rozdíl od soudu), byť to není zákonem výslovně stanoveno. Podobný postup by byl koherentní i prakticky, když exekutor, který usnesení účastníkům doručuje, může bez prodlevy posoudit, zda nejde o odvolání opožděné. Z dosavadních zkušeností však lze říci, že se tak prakticky neděje, zjevně s důsledkem poučení v usneseních o nařízení exekuce.

V. K části VIII.

Lbily k plnění podle § 40 odst. 2 ER se uplatní jen pro tituly vydané v občanském soudním řízení; nelze je užít pro exekutorský zápis podle § 78 písm. a) ER.

S úvahami, které vedly k závěru vyslovenému v této části se jistě lze do značné míry ztotožnit, s vlastním závěrem však podle mého již nikoliv. Rozdílnost mezi úpravou občanského soudního řádu (§ 261 odst. 2) a exekučního řádu (§ 40 odst. 2) se skutečně může jevit podivnou, může být např. důvodem pro (zjevně správný) závěr o chaotičnosti legislativního procesu. Přes toto vše ale výkladem nelze dojít k závěru, který by negoval část zcela jasných ustanovení zákona, jestliže § 40 odst. 1 ER představuje zákonnou definici termínu „exekuční titul“, pak současně nedává jakýkoliv prostor pro závěr, že by § 40 odst. 2 ER měl dopadat pouze na exekuční tituly vydané soudem.

^{1) Kasíkova, M., Kůrková, Z., Pásek, V., Šimka, K. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2005.}

VI. K části IX.

Manžel povinného je osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, přichází-li v úvahu, že konkrétním exekučním příkazem může být postižen majetek v jeho společném jmění s povinným.

Odmítnuté závěry Krajského soudu v Ostravě ve věci sp. zn. 9 Co 179/2004 či Městského soudu v Praze ve věci sp. zn. 14 Co 83/2005 o tom, že manžel povinného je osobou oprávněnou k podání odvolání proti usnesení o nařízení exekuce až vydáním exekučního příkazu postihujícího majetek ve společném jmění manžela, proto nebyl-li exekuční příkaz vydán, nelze dovozovat, že by exekuci byly postiženy věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty patřící do společného jmění manželů, a proto je nutno vycházet z toho, že účastníky exekučního řízení jsou pouze oprávněný a povinný, a podal-li tudíž odvolání proti usnesení o nařízení exekuce za této situace manžel povinného, jde o odvolání podané osobou k tomu neoprávněnou, se mu i přes argumentaci obsaženou ve stanovisku jeví stále nepochybnými i praktickými jejich správnost se odvíjí od § 36 odst. 2 EŘ. Dle tohoto ustanovení je manžel povinného účastníkem exekučního řízení pouze v případě, že exekucí jsou postiženy věci, práva či jiné majetkové hodnoty náležící do společného jmění manželů. K postižení konkrétního majetku však nedochází samotným rozhodnutím o nařízení exekuce, nýbrž až vydáním exekučního příkazu. Do té doby není zřejmé, zda bude postižen majetek ve společném jmění či nikoliv. Manžel povinného tak do té doby je v postavení pouze potenciálního účastníka. Dovožovat, že je oprávněn podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce i v době před vydáním exekučního příkazu na majetek ve společném jmění, se mi zdá téměř stejně absurdní, jako kdyby byl vysloven závěr, že určitá práva a povinnosti spojená s nařízením exekuce (či výkonu rozhodnutí) vznikají mezi žalobcem a žalovaným již v okamžiku vykonatelnosti rozsudku v náležitém řízení – neboť je zde potenciální možnost, že uložená povinnost nebude splněna a exekuce bude nařízena.

Ze samotného usnesení o nařízení exekuce také manželovi samotnému podle mého nevyplývají jakékoliv povinnosti, a to včetně tzv. generálního inhibitoria (pokud by nebylo uvažováno o tom, že je omezeno nemožností povinného udělit souhlas s úkony nad rámec obvyklé správy majetku). Neměla by mu proto z usnesení o nařízení exekuce vyplývat ani žádná práva, včetně práva na odvolání proti tomuto usnesení. Podobný závěr podle mého pak nevede ke zkrácení jakýchkoliv práv manžela povinného. Všechny relevantní námítky mu zůstávají zachovány v rámci návrhu o zastavení exekuce ohledně věci (práv či jiných majetkových hodnot) náležících do společného jmění, byla-li exekuce na tyto exekučním příkazem vztahena.

I pokud by se výše uvedený výklad neprosadil, není důvodu k závěru dovozenému v právní větě uvozující tuto část. I pak by bylo třeba podle mého vycházet ze závěru, že manžel povinného se účastníkem řízení může stát nejdříve až v okamžiku vydání exekučního příkazu postihujícího majetek ve společném jmění. Lhůta k odvolání proti usnesení o nařízení exekuce by mu pak nemohla uplynout dříve než 15 dnů po doručení exekučního příkazu, i když by usnesení o nařízení obdržel dříve.

VII. K části XVI.

Oprávněnému lze uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce (§ 89 EŘ), jestliže při zastavení exekuce je z hlediska zásad uvedených v § 271 větě první OSŘ osobou povinnou k náhradě nákladů exekučního řízení.

Nelze-li oprávněnému přičítat zavinění, že exekuce byla zastavena proto, že u povinného nebyl zjištěn postihitelný majetek (§ 268 odst. 1 písm. e) OSŘ), nelze oprávněnému uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce; osobou povinnou k jejich náhradě exekutorovi může být jen povinný.

Zcela zásadní výhrady mám především ke v pořadí druhé právní větě, uvozující tuto část. V případě zastavení exekuce pro její bezvýslednost není podle mého možno bez dalšího vycházet ze subsidiárního použití § 271 OSŘ, které by vylučovalo postup dle § 89 EŘ, a to především v důsledku specifického postavení exekutora.

Konkrétního exekutora pověřuje provedením exekuce soud na návrh oprávněného. Exekutor nemá možnost pověření odmítnout, a to ani v případě, kdy je mu již známo, že povinný nevládní jakýkoliv postihitelný majetek. Exekutor je tak při provádění exekuční činnosti v obdobném postavení jako notář v dědicím řízení. Na rozdíl od notáře, jehož odměnu a hotově výdaje v případě předlužení dědictví platí stát (§ 140 odst. 3 OSŘ), však exekutor obdobně oprávnění ve vztahu ke statutu nemá. Náklady exekuce mu proto může uhradit pouze některý z účastníků řízení. Jestliže pak dochází k zastavení exekuce pro bezvýslednost (tedy pro nedostatek majetku na straně povinného), potom rozhodnutí, kterým je současně povinnému ukládáno, aby uhradil exekutorovi náklady exekuce, představuje ve svém důsledku faktické odepření tohoto práva exekutorovi – v případě, že náklady exekuce nebudou povinným uhrazeny dobrovolně (což lze v této situaci považovat za obvyklé), se bude jednat o pohledávku nedobytnou.

Velká část soudní praxe se proto postupně shodla na závěru, že v případě zastavení exekuce pro bezvýslednost v důsledku nemajetnosti povinného se princip zavinění obsažený v § 146 odst. 2 OSŘ při rozhodování o náhradě nákladů exekuce neuplatní a že v těchto případech bude povinnost uhradit tyto náklady exekutorovi uložena oprávněnému dle § 89 EŘ. Nejde přitom o jakkoliv svévolný výklad zákona – podobný postup umožňuje § 52 odst. 1 EŘ, podle kterého se (nestanoví-li exekuční řád jinak) použijí pro exekuční řízení *přiměřeně* ustanovení občanského soudního řádu. Právě výše popsaná specifická postavení exekutora přitom podle mého postupu podle § 146 odst. 2 OSŘ neumožňuje. Oprávněnému pak lze přiznat právo na náhradu takto vynaložených nákladů vůči povinnému (počít, co exekutorovi náklady exekuce uhradí).

Výše popsaný postup má i *další důležitý účinek* – vede oprávněné k větší míře odpovědnosti při podávání návrhů na nařízení exekuce. Pokud by tomu tak nebylo, pak zvláště za situace, kdy s podáním návrhu není spojena povinnost zaplatit soudní poplatek, by se vytvářel bezbřehý prostor i pro zjevně bezúspěšná exekuční řízení. Přitom právě zvýšení odpovědnosti účastníků řízení (společně se zvýšením odpovědnosti při uzavírání právních vztahů) je jednou z cest, které by mohly vést ke snížení současného enormního zatížení soudů obecné a ve výkonávacím a exekučním řízení zvláště (počet zaháje-

ných exekučních řízení rok od roku stoupá). Pokud by se měl prosadit právní názor dovozený v tomto příspěvku, znamenalo by to podle mého vážnou ránu celému institutu exekučního řízení a tím i takto nastoupené cestě k dosažení lepší vynutitelnosti práva.

Připomínám konečně, že k závěru o možnosti uložit oprávněnému povinnost uhradit náklady exekuce v případě její bezvyslednosti dospěl i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 8. 2005 ve věci sp. zn. II. ÚS 372/04, kterým též revidoval opačný názor vyslovený dříve v usnesení ze dne 31. 8. 2004 ve věci sp. zn. II. ÚS 150/04. Nejvyššímu soudu muselo být při tvorbě stanoviska rozhodnutí Ústavního soudu již známo. Proto mi připadá naprosto nepochopitelné, že zůstalo zcela bez povšimnutí.

VIII. K části XVIII.

Pohledávka exekutora na náhradu nákladů exekuce se při exekuci prodejem nemovitosti uspokojí v rozvrhu rozdělování podstaty ve třetí skupině (§ 337c odst. 1 písm. c) OSŘ.

I v tomto případě zásadně nesouhlasím se závěrem Nejvyššího soudu. Podle mého se náklady exekuce, kterými jsou odměna a hotové výlohy exekutora, uspokojují ve skupině první, a to za *přiměřeného* užití § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ.

Aniž bych zaměřoval náklady exekuce s náklady státu, vycházím skutečně ze závěru, že jestliže se úkony exekutora považují za úkony soudů (§ 28 věta druhá ER), jestliže exekutor v exekuci prodejem nemovitosti (nebo podniků) plní tytéž úkoly, které v řízení o výkon rozhodnutí provádějí soudy, je třeba uspokojit náklady exekuce ve stejné skupině, ve které se při výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti (nebo podniků) uspokojují náklady řízení státu. Za situace, kdy je prodejem nemovitosti dosažen určitý výtěžek, zabezpečuje užití § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ, aby vždy v první řadě byly uspokojeny náklady subjektu, který výkon rozhodnutí provádí. Podle mého není důvodu, pro který by v případě exekutora provádějícího exekuci na základě soudního pověření, mělo být postupováno jinak.

Ze zařazení úpravy náhrady nákladů oprávněného do hlavy VI. exekučního řádu, s názvem „Náklady exekuce“, nijak nevyplývá, že by bylo možno zrovnovážovat náklady exekuce (definované § 87 odst. 1 ER) s náklady oprávněného. Toto je konečně zřejmé i z § 87 odst. 4 ER, který hovoří jak o nákladech exekuce, tak i o nákladech oprávněného. Náklady exekuce jsou pohledávkou exekutora, nemohou být proto považovány za příslušenství exekuce vymáhané pohledávky oprávněného. Z § 87 ER pak podle mého jakkoliv nevyplývá, že by náklady exekuce měly sdílet osud pohledávky oprávněného, a být proto uspokojovány ve třetí skupině dle § 337c odst. 1 písm. c) OSŘ. Logikou důvodů uvedených ve stanovisku by konečně bylo možno dojít i k závěru, že sloužili exekuce i k vymození přihlášených pohledávek dalších věřitelů povinného, mohly by náklady exekuce sdílet i osud těchto pohledávek. I tento výkladový argument proto podle mého svědčí závěru, že úvaha, na které je vystaven právě zkoumaný závěr Nejvyššího soudu, není správná. Exekutor je pověřen provedením exekuce na základě výběru oprávněným, jeho účast v exekučním řízení se však odvíjí od soudního rozhodnutí, nikoliv např. od smlouvy s oprávněným.

Oporu pro mé výše popsané závěry lze podle mého najít i v úpravě určení výše odměny exekutora. Ta je od-

vislá výlučně od výše vymoženého plnění, a to nejen ve prospěch oprávněného, nýbrž i věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky za povinným (§ 5 odst. 3 vyhlášky č. 330/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Přitom pokud by se náklady exekuce měly uspokojovat až ve třetí skupině společně s pohledávkou oprávněného, mohla by nastat situace, že zůstanou zcela či zčásti nespokojeny, jestliže je vycházeno ze závěru, že stát nemůže vytvářet situace, ve kterých by exekutor (bez svého zavinení) prováděl exekuci zcela či zčásti bezplatně, bylo by třeba hledat odpověď na otázku, kdo v takovémto případě náklady exekuce (včetně odměny ve výši vycházející i z výše uspokojené pohledávky věřitele odlišného od oprávněného) uhradí. Představa, že by to měl být oprávněný (kterému se pro horší pořadí uspokojení jeho pohledávky nedostalo) nebo povinný (jehož majetek byl prodán a výtěžek rozvržen), se mi zdá též dostatečně silným výkladovým argumentem *ad absurdum*, svědčícím proti navrženému způsobu výkladu.

V posledním zmíněném případě by bylo též obtížné určit výši odměny exekutora. Tu exekutor určuje v příkazu k úhradě nákladů exekuce, který exekutor vydává před předložením spisu soudu k rozhodnutí o rozvrhu. Jsou-li náklady exekuce uspokojovány v první skupině, je již v této chvíli nájisto postaveno, že budou z výtěžku uspokojeny, popř. jaká část bude uspokojena. Pokud by však měly být uspokojovány až ve třetí skupině, musel by exekutor při vydávání příkazu k úhradě nákladů exekuce předjímat rozhodnutí soudu o rozvrhu. Paradoxně by též nastala situace, kdy v případě, že by se na úhradu nákladů exekuce z rozvrhu nedostalo, by odměna exekutora byla vyšší (vypočítávala by se z celé rozdělované podstaty, nesnížené o náklady exekuce). Výkladový argument *ad absurdum* by podle mého našel uplatnění i v tomto případě.

Závěr o uspokojování nákladů exekuce při rozvrhovém řízení v první skupině je jedním z závěrů, na kterých se soudní praxe postupně téměř bezvýhradně sjednotila (jak konečně připouští i výkladové stanovisko), tato otázka po určitém počátečním tání nepřinášela jakékoliv problémy. O to více je s podivem, že stanoviskem, jehož cílem by mělo být (v souladu s úkoly Nejvyššího soudu) rozříštěnou rozhodovací praxí soudů sjednocovat, je tato naopak rozkolísávána.

IX. Závěrem

Výkladové stanovisko považuji za velmi potřebné. S větší částí závěrů, které obsahuje, též souhlasím, jako ceterum bych je ale mohl ocenit a akceptovat pouze tehdy, jestliže by nezpochybňovalo samotné principy, na kterých je exekuční řízení vystavěno a kterými se též doposud řídilo. Výkladová stanoviska Nejvyššího soudu by bezpochyby měla být ostatními soudy respektována, přestože nemají normativní účinky. Vedle autority Nejvyššího soudu se prosazují především přesvědčivostí argumentace. Zejména závěry obsažené v částech XVI. a XVIII. stanoviska jsou však podle mého prakticky neakceptovatelné. Skutečnost, že v případě závěrů v části XVI. se Nejvyšší soud jakkoliv nevypořádal s odlišným závěrem dříve vysloveným Ústavním soudem, pak alespoň z mého pohledu hodnotu této části stanoviska snižuje natolik, že jsem přesvědčen, že se závěry v této části obsaženými praxe řídit nemůže.

V každém případě bych považoval za velmi potřebné, aby diskuse o výkladu exekučního řádu vyústila v pří-

právu jeho zásadní novely, která by odstranila „dětské nemoci“ (vzniklé jak v důsledku asi poněkud nedbalého legislativně-technického zpracování, tak i skutečnosti, že se jednalo o zcela novou, v tuzemsku doposud neznámou materii) a případně posunula úpravu exekucí blíže k podobě již zavedených úprav v jiných zemích. Přes všechny mnohdy zcela důvodné výhrady k exekučnímu řádu obecně či konkrétní činnosti některých exekutorů nelze nevidět, že exekuční řád přinesl zásadní změnu na cestě ke zlepšení využitelnosti práva.

O rozhodování a nerozhodování ve věcech katastru nemovitostí a obchodního rejstříku

„JUDr. Zdeněk Rysánek, Brno“

I. Úvodem

Obchodní rejstřík a katastr nemovitostí jsou nepochybně důležitými informačními systémy, které by měly v nejvyšší možné míře zajišťovat právní jistotu. V nejobecnějším smyslu se v těchto informačních systémech provádějí zápisy, s nimiž je spojen vznik, změna či zánik práv nebo se v nich tato práva jen evidují. Zákonná úprava a fungování těchto systémů musí být nepochybně v souladu s mezinárodními závazky našeho státu a s naší ústavní, jaká je však skutečnost? Pokusím se s vědomím toho, že na toto téma bylo již dosti napsáno, od renomovaných autorů, na některé aktuální problémy poukázat.

II. Katastr nemovitostí

Z hlediska ochrany vlastnického práva a jiných věcných práv k nemovitostem je důležitá úprava provádění zápisů v katastru nemovitostí na základě řízení o povolení vkladu. Od 1. 1. 1995 se postupuje podle zákona č. 265/1992 Sb., o zápisích vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zápisích“ nebo „ZápPrNe“), který nahradil úpravu registrace smluv státními notářstvími v zákoně č. 95/1963 Sb., o státním notářství a řízení před státním notářstvím (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Zákon o zápisích převzal z notářského řádu z čistě pragmatických důvodů úpravu způsobu rozhodování o registraci smluv záznamem ve spisu, tedy úpravu z doby, která jistě nemůže být vzorem dodržování obecně uznávaných ústavních principů, jak je chápeme dnes.

Jaká je tedy dnešní zákonná úprava a praxe v této oblasti? Zákon o zápisích je normou velice stručnou, což by nemuselo být samo o sobě nevýhodou, nebýt toho, že v tomto případě se to se stručností asi přehnalo, což se týká zejména úpravy řízení. Podle § 4 ZápPrNe se sice na řízení o povolení vkladu vztahuje zákon o správním řízení, pokud tento zákon nestanoví jinak. V tom je problém - z důvodu nedostatečné speciální úpravy je na správním orgánu, aby rozsah aplikace správního řádu posoudil.¹ Od 1. 1. 2006 už navíc nemůže v zákoně o zápisích platit odkaz na zákon o správním řízení, ale jedná se o správní řád - zákon č. 500/2004 Sb.

Zákon o zápisích poněkud nevyrovnaně stanoví, kdo o zápisích rozhoduje - buďto používá pojem „příslušný

organ republiky“, nebo „katastrální úřad“. Pravomoc katastrálních úřadů „vykonávat státní správu katastru nemovitostí“ vyplývá ze zákona č. 359/1992 Sb., o zeměměřičských a katastrálních úřadech, ve znění pozdějších předpisů.

K zahájení řízení o povolení vkladu je podle § 4 ZápPrNe třeba písemný návrh. Nutnou náležitostí návrhu je podle § 4 odst. 2 písm. c) „označení práv, která mají být zapsána do katastru“, jak však tento zákonný požadavek na označení práv vyložit? Demonstrujme si to nejdříve na příkladu kupní smlouvy, kterou se převádějí dvě parcely. Postačí, když se v návrhu uvede, že se navrhuje vklad vlastnického práva na základě kupní smlouvy z určitého dne, jako je tomu v převážně většině návrhů, které jsou katastrálním úřadům podávány a těmito úřady akceptovány? Domnívám se, že někdy v návrhu musí být právo, které má být do katastru nemovitostí zapsáno, označeno zcela konkrétně tak, že se navrhuje zápis vlastnického práva k určité nemovitosti a pro určitou osobu. Pokud by to v návrhu uvedeno nebylo, jednalo by se o návrh neurčitý. To, že jsou v kupní smlouvě uvedeny jako předmět převodu určité parcely, nemusí automaticky znamenat, že účastníci navrhuji u všech vkladů vlastnického práva - v daném příkladu je možná i situace, že bude navržen vklad vlastnického práva jen k jedné parcelce.

Jště výrazněji se tento problém projevuje při povolování vkladů ohledně jiných věcných práv k nemovitostem než práva vlastnického. Např. při návrhu na zápis práva odpovídajícího věcnému břemenu může být při pouhém odkazu na smlouvu sporné, v jaké podobě má být právo do katastru nemovitostí zapsáno. Problém se ještě dále komplikuje zněním § 9 vyhlášky č. 190/1996 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, podle něhož se např. právě o práva odpovídajícího věcnému břemenu zápis „stručný obsah (popis) práva“, z čehož dále plyne oprávněná nejistota, v jaké podobě toto právo platí.

Mohlo by se zdát, že můj názor na obsahové náležitosti návrhu je zbytečně přísný. Musíme si ovšem uvědomit, jaké jsou požadavky na podobu a obsah rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení vkladu. Rozhodnutí se zpravidla provádí podle § 5 odst. 3 ZápPrNe „zápisem ve spisu“, přičemž podle tohoto ustanovení není proti tomuto rozhodnutí přípustný žádný oprávněný prostředek ani žaloba ve správním soudnictví. V zákoně o zápisích není výslovně uvedeno, že se toto rozhodnutí nedoručuje, praxe však je taková, že účastníci obdrží pouze smlouvu, na níž je vyznačena doložka o provedení vkladu. Zákon o zápisích neupravuje ani obsahové náležitosti rozhodnutí o povolení vkladu.

Jak řeší nový správní řád tyto otázky, zejména obsahové náležitosti rozhodnutí, možnost rozhodovat pouze záznamem do spisu a oázku doručování, případně označování rozhodnutí?

V § 68 a 69 SpŘ jsou stanoveny obsahové náležitosti rozhodnutí, přičemž z těchto ustanovení vyplývá, že např. nestačí uvést stručný výrok v tom smyslu, že se vklad povoluje, jak tomu asi v praxi většinou je. Rozhodnutí o vkladu vyhotovené zápisem ve spisu je roz-

¹ Autor je notářem v Brně.

1) K tomu se ov. nepřihlíží respektovaný nálež. Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 279/95, týkající se práv spoleuvlastníků nemovitosti.